

פנינים מתורת רבינו הגאון
רבי רב הבה
קרק שליט"א
עידן טבריה ת"ד

שמיני
גליון 7 | תשע"ט

נתייחד לו הדיבור בפרשת שתויי יין - מהו הייחוד

וידם אהרן (י, ג)

כתב רש"י, "וידם אהרן - קבל שכר על שתיקתו. ומה שכר קבל, שנתייחד עמו הדיבור, שנאמרה לו לבדו פרשת שתויי יין". והא מהתורת כהנים.

והנה במה שנתייחד לו הדיבור בפרשת שתויי יין, כתבו התוספות (זבחים קטו, ב ד"ה וקבל) "תניא בתורת כהנים, שבשכר זה נתייחד אצלו הדיבור דכתיב בפרשת יין ושכר אל תשת, וידבר ה' אל אהרן ולא כתיב אל משה, ותימה דבסיפרי דריש בפרשת קרח דכתיב וידבר אל אהרן שומע אני שהדיבור אל אהרן ת"ל כאשר דבר ה' ביד משה לו בפרשת מחתות השרופים הא למדנו שהדיבור למשה שיאמר לאהרן, ושמה זה קורא נתייחד - הא דכתיב אל אהרן ולא שיאמר לבני ישראל.

והנה לדברי התוספות שפירשו שנתייחד הדיבור לאהרן, היינו שנצטוו לאומרו לאהרן לבדו ולא לכל ישראל, יש להעיר שפרשת אמור אל הכהנים בפשטות משמע שנאמרה לכהנים לבדם, ולא מצינו שהוצרכו לאיזה מיוחדת לשם כך, וא"כ מה המעליות בכך שנאמרה פרשת שתויי יין לאהרן לבדו ולא לכל ישראל.

ויש לבאר, מפני שטומאת מת ודומיה שנאמרה בפרשת אמור אל הכהנים, הרי היא נוהגת בכהנים לחוד, ואם כן בדין הוא שתאמר להם בלחוד, משא"כ פרשת שתויי יין אשר היא נוהגת גם בהוראת חכם, הרי היא שייכת בכל ישראל, ובזה גרמה זכותו של אהרן, כי אף על פי ששייכת היא בכל ישראל, מ"מ גרמה זכותו של אהרן שתאמר לו לבדו ולא לכל ישראל אעפ"י ששייכת היא גם בהם.

היתר אכילה לאונן בקדשי שעה ואיסור הקרבה - ביאור החילוק

הן לא הובא את דמיה אל הקדש פנימיה
אכול תאכלו אתה בקדש פאשר צויתי
(י, יח)

הנה מבואר כאן שהותרה אכילת אונן בקדשי שעה, אכן הקרבה באנינות לא הותרה אפילו בקדשי שעה, וכמבואר בגמרא זבחים (קא, א) שהוצרך אהרן להקריב, ויש לבאר מהו אכן החילוק בין אכילה שהותרה לאכול באנינות בקדשי שעה, להקרבה שנאסרה.

שפתי כהן
לנאמנים

פניני משה ומתן עם רבינו

בענין אכילה בבית הכנסת

בענין אכילה בבית הכנסת, העיר רבינו לענין "אזכרות" הנערכות בבתי כנסת, שאכילה חשובה הנעשית בזמנים אלו זהו שלא כהלכה, ורק כאשר אוכלים אכילה מועטת בתורת "אמצעי" לברכה, שבזאת ניכר כי עיקר הרצון הוא לעילוי נשמה ע"י הברכה, היה מקום לומר שהדבר מותר,

המשך בעמוד הבא

בקרובי אקדש - מהו הקידוש ה'

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֶהֱרֹן הוּא אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' לֵאמֹר בְּקֻרְבֵי
אֲקַדֵּשׁ וְעַל פְּנֵי כָל הָעָם אֶכְבֹּד וַיִּדְם אֶהֱרֹן (י, ג)

נראה לבאר ענין זה של "בקרובי אקדש" - מהו קידוש ה' הנעשה בזאת.

דהנה אין מיתה בלא חטא (שבת נה, א), ובפשטותו כאשר החטא הוא חמור, או אז גם העונש הוא חמור - מיתה, ואם כן, מה שמצינו שהצדיקים נענשים בעונש חמור של מיתה הגם שלא נכשלו בעשיית חטא חמור, יש לומר שזהו מפני שהקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה, ולזאת אף שאין החטא חמור כ"כ, אך מפני הדקדוק עמהם נענשים במיתה.

וסיבת הדבר הוא, כי לפי האמת הלא אין קץ לרעת הממרה את פי ה', וכאשר כתבו שמצד מידת הדין אף על עבירה קלה המידה מחייבת עונש גדול על כל עבירה קטנה באשר היא, כי אין שיעור גודל המידה בחומרת מעשה העבירה, אלא השיעור הוא לפי גודל המצווה עליה, וכשם שגדולת ה' הלא "לגדולתו אין חקר", כמו כן את הממרה את רצונו אין לעונשו חקר.

ומעתה יש לומר, כי מחומרת העונש שנענשים הצדיקים אף על חוט השערה, נוכל להוכיח את גודל גדולת הקב"ה, כי אם על עבירה שהיא דק מן הדק, נענשים עליה באופן חמור כל כך, מפני שלפי גדולתו של המצווה כך היא גודל העונש, הרי לנו בזאת גודל גדולת השי"ת.

מעתה מבואר היטב מהו קידוש ה' אשר נעשה ב"בקרובי אקדש", כי בהתגלות עונש גדול אצל הצדיקים אשר התביעה עליהם היא רק כחוט השערה, הרי נראה לכל גדולת השי"ת בזאת, כי רק על ידי זה ניתן להבין את גודל העונש על עבירה קלה, וגילוי זה שייך רק אצל הצדיקים, שהרי אצל שאר כל ישראל ישנן תביעות מצד גודל חומרת העבירה עצמה אף בלא שנבא להתבונן על גדלות המצווה עליה.

וזהו המבואר כאן שדוקא העונש של הצדיקים הוא הגורם קידוש שם שמים, והיינו מפני שאם אנו רואים שנענשים באופן חמור למאד על דק מן הדק עד בלי נבדק, הלא זהו מוכיח על גדלות השי"ת לאין שיעור.

כן, אין סתירה למעשה המטהר שלהם בכך שמשחה את הכלי בטומאתו, ולא מצינו איסור על עיכוב הטבילה, משא"כ בכלי חרס שטהרתו היא על ידי שבירה דוקא, נמצא כי השימוש בהם במצבם הנוכחי הוא סתירה למעשה המטהר שלהם, ולזאת הוצרכנו להיתר להשהות.

דין כלי חרס נאמר בתורה בתנור וכירים דייקא

וְכָל אֲשֶׁר יִפֹּל מִנְּבִלָתָם עָלָיו יִטְמָא תִּנּוֹר וְכִירִים יִתְּצוּ טַמְאִים הֵם וְטַמְאִים יִהְיוּ לָכֶם (יא, לה)

הנה חידשה תורה שכלי חרס אין לו טהרה במקוה אלא שבירתו זו היא טהרתו, שאין לו טהרה כי אם בנתיצה. וצריך טעם לזאת שלא אמרה תורה דין כלי חרס בסתמא מה דינו, אלא הוא נכתב בדוקא בתוך כלים מסוימים, והיינו בדין תנור וכירים. ונראה דהנה כלי חרס אין מטמאין אלא מאוירן, וגדר הדבר כבר פרשו בזה, כיון שעיקר כלי חרס הוא לצורך השתמשות אוירן, מפני שלחומר שלהן אין חשיבות עצמית, אשר לפי זה מבואר היטב מה טעם נכתב דינם בתנור וכירים, כי תנור וכירים השתמשותם נעשית באוירן כידוע, ואשר דבר זה מורה על גדר הדין המיוחד שנתחדש בכלי חרס.

וביאור הדבר נראה, דיש לחלק בין "עבודת המקדש" לבין "דיני הקרבן", והיינו, דמה שנאסר לאונן לעבוד "עבודת המקדש" אין האיסור משום הקרבת הקרבנות דוקא, שהרי אפילו הפיכת צינורא אסור שיעשה האונן, אשר בהכרח מזה שגדר האיסור הוא שאסור שתעשה עבודה במקדש על ידו. ובחפצא של עבודת מקדש ליכא נפקותא בשם הקרבן, שהרי כולם הם עבודה שווה במקדש. ולזאת אין קולא בקדשי שעה שיוכל אונן להקריבם, כי מצד עבודת המקדש אסור לאונן שיעבוד, ורק לגבי אכילה שזהו דין בכל קרבן לעצמו, זה שייך לחלק בסוגי הקרבנות, וקדשי שעה דקילי מותר לאונן לאוכלם.

הטעם שהוצרכנו להיתר להשהות כלי חרס טמא

וְכָל אֲשֶׁר יִפֹּל מִנְּבִלָתָם עָלָיו יִטְמָא תִּנּוֹר וְכִירִים יִתְּצוּ טַמְאִים הֵם וְטַמְאִים יִהְיוּ לָכֶם (יא, לה)

באדרת אליהו להגר"א פירש מהו התוספת שאמר הכתוב "וטמאים יהיו לכם" אחר שכבר אמר "טמאים הם", משום דהוה אמינא שאסור להשהותו בטומאתו, לזאת קמ"ל קרא שמותר להשהותו בלא טהרה - "וטמאים יהיו לכם", והיינו שרשאי אתה לקיימו בטומאתו. וצריך ביאור מה טעם הוצרכנו להיתר זה בטומאת כלי חרס יותר משאר הכלים. ואפשר לבאר, מפני שבשאר הכלים טהרתם היא בטבילה, אם

שיעור השתדלות

שאל בעה"ב העוסק לפרנסתו את רבינו, מהי מידת ההשתדלות לחזר ולטרוח עבור הפרנסה. והשיבו רבינו, וסיפר על בעל דפוס בראשית שנות העיר בני ברק, שב"ה פרנסתו עלתה יפה, והצליח להביא טרף לביתו בריווח, ויהי היום וממול לחנותו נפתח בית דפוס נוסף, וממש היה נראה יורד לאומנתו של חברו, אך למרבה הפליאה בעל הדפוס הוותיק נכנס לברכו, ואף ייעץ לו את כל רזי המקצוע והתנאים להצלחה, בני ביתו וילדיו של בעל הדפוס הוותיק נזעקו אל אביהם בטענם היתכן כזאת, שלא רק שאין אתה מונע בעדו, אלא אף עוזר לו להשיג את גבולך, נענה אביהם ואמר: יש גזירה שנגזרה על כל אחד ואחד, והיא ב"זיעת אפך תאכל לחם", והחנות החדשה מקילה עלי את הגזירה, כי מהיום והלאה לא אצטרך לעמול כ"כ קשה לפרנסתי, ואיך לא אשמח ואעזור לו בכל המצטרך. - **מרשימות הרה"ג רבי משה חיים שניידר שליט"א.**

דעת
חכמה ומוסר

שפה לנאמנים - המשיך

אך כשמרבים באכילה (וכעין שאמרו "מברכים בשביל לאכול"), בודאי שיש לעשות כן רק בחצר בית הכנסת, ולא בבית הכנסת עצמו. והביא רבינו ראיה למה שצידד להתיר אכילה מועטת באופן הנ"ל, מהא דאיתא בגמרא (ב"ק טז, ב) שהושיבו ישיבה על קברו של חזקיהו המלך, ומבואר בנמוק"י שם (בשם הרמ"ה, וע"ש בשטמ"ק בשם ר"י מיגאש), שכיון שהוא לכבודו של המת אין בזה משום לועג לרש בשיבה שעל קברו, והכי נמי יש לומר, שכיון שעושים כן בבית הכנסת משום כבוד המקום, כיון שרק בעיתוי תפלה וכדו' מתעוררת כוונת הברכות, א"כ אין בזה משום בזיון בית הכנסת.

אכן אמר רבינו שיש לדחות הראיה, דיש לחלק, דהתם בסוגיית לועג לרש הוי כבוד באופן ישיר למת בהושבת הישיבה על קברו, ולכך אין בזה משום לועג לרש, משא"כ בנידון דידן שאין כבוד באופן ישיר לביהכנ"ס, וא"כ יש לומר שאין כ"כ מקום ללמוד מהתם להתיר לנידון דידן.

והנה בפסחים (קא, א) איתא דלשמואל הסובר שקידוש במקום סעודה, מה שמקדשים בבית הכנסת הוא בשביל להוציא את האורחים האוכלים ושותים בבית הכנסת. והעירו הראשונים מהא דאיתא במגילה (כח, א) שבתי כנסיות אין אוכלים ושותים בהן, וביארו דשאני סעודת שבת כיון שמצוה היא לית לן בה (עי' היטב בתוס' פסחים שם ד"ה דאכלו, ובמש"כ בביאור דבריהם בשו"ת עין יצחק (או"ח סו"ס יב) דעיקר דוחק התוס' הוא משינה, וכן כ' בהדיא באור זרוע הל' ע"ש סו"ס כג, ועוד ראשונים, ואכמ"ל).

ואמר רבינו, דהיה מקום להוכיח מהתם היתר אכילה בבית הכנסת באופן הנ"ל, ד"ל שכיון שמטפילים את האכילה לברכה שהעיקר הוא הברכה, הו"ל כמו סעודת שבת שמותר לאוכלה בבית הכנסת מפני שהיא מצוה, ואף כאן כיון שהעיקר הוא הברכה לעילוי נשמת הנפטרים והאכילה היא רק נטפלת לכך, הרי זה מותר. אך גם ראיה זו דחה רבינו, שהרי אמרו בגמרא (זבחים סג, א) שאין אדם אוכל במקום רבו (והתם הנידון לגבי אכילת קדשי קדשים בהיכל), וא"כ אין להתיר משום כך לאכול בבית הכנסת, ועל כן יש להמנע אפי' מ"ברכות" בביהכ"נ, ויעשו כן רק מחוץ לבית הכנסת.

ובענין זה של כבוד בית הכנסת בנותן טעם להביא בזה עוד, הנה בגמרא שבת (לב, א) איתא, "תניא ר' ישמעאל בן אלעזר אומר בעון שני דברים עמי ארצות מתים, על שקורין לארון הקדש ארנא, ועל שקורין לבית הכנסת בית עם", ופרש"י שהוא לשון ביזוי שמתקבצין בו הכל. והעיר רבינו (ראה הקדמתו לספר "מבין שיטין של תורה") משם אביו הגאון רבי נחום קוק זצ"ל, ממקרא מלא (ירמיהו לט, ח) "ואת בית העם שרפו הכשדים באש", ושם פרש"י בית העם, בתי כנסיות, וכ"כ הרד"ק שם מהמדריש. הרי שמצינו מקרא מפורש הקורא לבית הכנסת "בית העם", וא"כ למה זאת ימותו עמי ארצות על שקורין כן לביהכנ"ס.

ותירץ עפ"י מה שכתב בנפש החיים (שער א פ"ד) דשורשו העליון של בית המקדש נאבד מחמת העונות, וממילא לא נותרו בהאי עלמא כי אם עצים ואבנים (וכמדויק בקידושין (לא, ב) שכלה חמתו על עצים ואבנים), וזו בחינת בית שרוף שרפת קמח טחון טחנת (סנהדרין צו, ב), וראה איכה רבתי א, (מג), ובמצב שכזה כבר ראוי להקראות "בית עם". - **מרשימות הגאון רבי יקותיאל אוהב ציון שליט"א**

רבה הראשי של טבריא, הצדיק החכם רבי יעקב חי בן רבי ברוך זריהן זצ"ל
מייסד ת"ת ביבאס, הצדיק החכם רבי רפאל ביבאס זצ"ל

הדפסת העלון לע"נ רבני טבריא:
רבה הראשי של טבריא, הצדיק החכם רבי חיים בן רבי יצחק סמאגא זצ"ל